

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БУДІВНИЦТВІ

К.т.н., доцент О.Г. Лялюк, ас. О.Г. Ратушняк

*Інститут менеджменту, екології, економічної та екологічної
кібернетики, Вінницького національного технічного університету*

Особливо актуальною останнім часом становиться проблема екологічної сумісності будівельних об'єктів з природою, що свідчить про необхідність зміни взаємовідносин людини з природою, потребує зменшення і обмеження об'ємів споживання матеріалів і енергетичних ресурсів в будівництві. Пред'явлена сума екологічних платежів для будівельних підприємств – 7488,1 тис. грн., у тому числі збори за забруднення навколишнього природного середовища – 7459,1 тис. грн., штрафи за адміністративні правопорушення в галузі охорони природи – 21,3 тис. грн., позови про відшкодування збитків, заподіяних порушеннями природоохоронного законодавства – 7,7 тис. грн. [1]. Для зменшення екологічних платежів, вирішення проблеми ефективного використання природних ресурсів при необмежених потребах суспільства виникає необхідність впровадження системи екологічного менеджменту з комплексним вирішенням економічних, екологічних і соціальних проблем на підприємствах будівельної галузі.

Застосування ефективних механізмів екологічного менеджменту на вітчизняних будівельних підприємствах дасть можливість виходу на якісніший, ефективніший та екологобезпечний рівень виробництва, скорочуючи при цьому витрати на природоохоронні заходи, витрати на енергію та ресурси, збільшити оціночні показники вартості основних фондів підприємства, поліпшити систему керування підприємством, залучати високо кваліфіковану робочу силу, створювати екологічно чисті об'єкти будівництва, завойовувати ринки зеленої продукції, поліпшити імідж будівельної організації.

Для реалізації системи екологічного менеджменту (ЕМ) підприємству необхідно виконати наступні етапи: сформулювати екологічну стратегію розвитку підприємства; визначити екологічні цілі і задачі, а також розподілити обов'язки, відповідальність і повноваження між внутрішніми підрозділами і персоналом підприємства; розробити поточні плани діяльності щодо охорони навколишнього середовища, ресурсозбереження і екологічної безпеки; здійснювати внутрішній екологічний контроль та аудиту; аналіз та оцінку результатів природоохоронної діяльності; переглядати і вдосконалювати систему екологічного управління та екологічного менеджменту.

Стадії розробки системи ЕМ в будівництві:

1. Попередній огляд ситуації.
2. Розробка заяви про екополітику, яка буде прийнята всіма особами.

3. Визначення обов'язків і відповідальності.
4. Оцінка ступеня впливу підприємств на навколишнє середовище (НС), підприємств постачальників, екологічних параметрів споруджених будівель.
5. Розробка екологічних цілей і задач.
6. Визначення тих стадій виробництва, які можуть впливати на НС, розробити систему контролю над ними [2].
7. Розробка програми ЕМ з урахуванням минулої, теперішньої і майбутньої діяльності
8. Встановлення системи реєстрації всіх екологічних подій.
9. Екологічний аудит.

Управління екологічними параметрами в сфері будівництва повинно включати такі функції: планування, організацію, мотивацію та контроль. *Планування* повинно здійснюватися поетапно і включати: постановку мети використання природних ресурсів, визначення дійсного становища, виявлення альтернатив раціонального використання ресурсів, вибір оптимального варіанту з дотриманням екологічних вимог, корегування планів. При стратегічному плануванні необхідно сформулювати чітку довгострокову програму та поетапні цілі, стратегію вдосконалення планування, встановити ефективний зворотній зв'язок, визначити збільшення ступені використання плану, напрацювати всебічну спрямованість до інновацій, скорочення витрат. Використання стратегічного плану обумовлює необхідність постійного аналізу та прогнозування операцій менеджменту по раціональному використанню природних ресурсів та покращенню житлових умов в приміщеннях. Усі стратегічні дії по поліпшенню екологічних параметрів в будівництві повинні мати фінансове обґрунтування. *Організація* полягає у виконанні плану визначеними структурами та господарськими суб'єктами. Функція *мотивація* складається із стимулювання раціонального використання та охорони природних ресурсів. *Контроль* допоможе здійснити перевірку і порівняти фактичні результати із запланованими. Вона реалізується при проведенні екологічного аудиту та моніторингу.

Всі розглянуті функції взаємозв'язані і сприяють прийняттю ефективних еколого-економічних і соціальних рішень. На їх основі створюється система ЕМ з діючими взаємозв'язаними підсистемами (рисунок 1).

Цільова підсистема включає: підвищення якості продукції за екопараметрами згідно ISO 9001; розширення ринку збуту; вихід на світовий ринок; підвищення конкурентоспроможності.

Підсистема забезпечення включає: законодавчо нормативне забезпечення; інформаційне забезпечення; науково методичне; ресурсне; кадрове.

Функціональна підсистема зв'язана з конкретними функціями: мотивація (управління персоналом, створення умов праці, які б викликали інтерес); екологічний маркетинг (зв'язаний з роботою споживачів); контроль; планування; організація процесів; регулювання.

Рисунок 1 – Система екологічного менеджменту

Керуюча підсистема зв'язана з: управлінням персоналом; екоаудитом; розробкою і реалізацією управління; екологічним світоглядом і реалізацією менеджменту; інструментами аналізу при прийнятті рішень.

В екологічному регулюванні та стимулюванні повинні застосовуватися інструменти:

1. Адміністративно-контрольні інструменти екологічного управління: екологічне та природно-ресурсне законодавство в будівництві; екологічний моніторинг будівельних об'єктів; екологічні стандарти та нормативи; ліцензування господарської діяльності; екологічна сертифікація на будівельну продукцію; екологічна експертиза проектів; екологічні та ресурсні цільові програми; екологічний аудит.

2. Економічні інструменти: ринково орієнтовані інструменти (природно-ресурсні платежі та платежі за забруднення середовища, ринкові ціни на природні ресурси, механізм купівлі–продажу прав на забруднення природного середовища; методи прямих ринкових переговорів); фінансово-кредитні інструменти (форми і інструменти фінансування природоохоронних заходів [3], кредитні механізми, субсидії, прискорена амортизація обладнання, екологічні та ресурсні податки, страхування екологічних ризиків).

ВИСНОВКИ

Вирішення еколого-економічних проблем в будівництві вимагає розробки, обґрунтування комплексних критеріїв якості об'єктів, продукції будівельної галузі, підтримки з боку держави найважливіших напрямків науково-технічного прогресу, розробки законодавчо нормативного забезпечення. З метою екологічного регулювання необхідно застосування організаційно-економічних інструментів екологічного менеджменту в будівництві

1. Статистичний збірник «Довкілля України» за 2007 рік. – С. 182.

2. Лялюк О.Г. Моделювання процесів створення екологізованого будівельного виробництва / О.Г. Лялюк, О.Г. Ратушняк // Вісник Кременчуцького державного політехнічного університету імені Михайла Островського. – 2007. – №1. – С.137–139.

3. Н.В. Пахомов Экологический менеджмент / Пахомов Н.В., Эндрес А., Рихтер К. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с. – ISBN 5-94723-494-7